

1.1 ความเป็นมาของการศึกษา

แนวนโยบายของรัฐในเรื่อง การพัฒนาเมืองหลัก มุ่งหวังให้เมือง เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้า การบริการท่องเที่ยว และเป็นแหล่งอุตสาหกรรมของภาคเหนือตอนบน การที่เมืองเชียงใหม่มีความสำคัญจนได้รับการกำหนดให้เป็นเมืองหลักสำหรับภาคเหนือนี้ กล่าวได้ว่า กิดจากศักยภาพของเมืองเชียงใหม่ที่มีการพัฒนาอยู่ในระดับสูงกว่าจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกัน ความก้าวหน้าในทางธุรกิจ พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม การบริหาร การศึกษา การคมนาคม ตลอดจนการมีวัฒนธรรมอันเก่าแก่ที่สืบทอดมายาวนาน ทำให้เมืองเชียงใหม่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและเป็นจุดรวมความเจริญของภาคเหนือมาโดยตลอด

สิ่งหนึ่ง ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการพัฒนาเมือง คือลักษณะการใช้ที่ดินภายในเมืองเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย การค้า การบริการ การสาธารณูปโภค ตลอดจนการพักผ่อนหย่อนใจ การเพิ่มหรือขยายการใช้ที่ดินมัก เริ่มต้นจากการขยายที่ดินเพื่ออยู่อาศัย เมื่อประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้น จากนั้นจึงส่งผลกระทบต่อความความต้องการที่ดิน เพื่อใช้ในด้านต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้การขยายที่ดินเพื่อกิจกรรมอื่นจึงเกิดขึ้นต่อเนื่องกันไป (จันทร์เพ็ญ แสงเทียนฉาย, 2531:4) กรณีของเมืองเชียงใหม่เห็นได้ชัดว่าพัฒนาการของเมืองได้เริ่มจากการเป็นเมืองขนาดเล็กด้วยพื้นที่ประมาณ 2.7 ตารางกิโลเมตรมีกำแพงเมืองล้อมรอบ 4 ด้าน กลายเป็นเมืองที่มีเขตพื้นที่ 40 ตารางกิโลเมตรในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าลักษณะการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนเมือง จะมีความสัมพันธ์กับการคมนาคมขนส่งทั้งนี้เพราะว่า ถ้าปราศจากการคมนาคมขนส่งเสียแล้ว พื้นที่ในส่วนต่าง ๆ ของเมืองคงไม่เกิดบทบาทหน้าที่พิเศษขึ้นมาอีกนัยหนึ่งเมืองขยายตัวใหญ่โตไม่ได้ ถ้าไม่มีระบบการขนส่ง การคมนาคมขนส่งนอกจากจะอำนวยความสะดวกในเรื่องการเคลื่อนที่ของผู้คน และสินค้าแล้วยังช่วยให้เกิดการรวมตัวของแรงงานเป็นแหล่งเป็นที่ที่และช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนค้าขายสินค้ากัน

ผลสุดท้ายคือทำให้บริเวณต่าง ๆ ภายในเมืองมีรูปแบบที่ผิดกันไปตามบทบาทหน้าที่ โดยที่มีเส้นทางคมนาคมเป็นตัวกลางเชื่อมกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร, 2527 : 136)

สำหรับเมืองเชียงใหม่เส้นทางคมนาคมโดยเฉพาะโครงข่ายถนนสายหลักที่เชื่อมต่อกับพื้นที่ภายในเมือง และพื้นที่อื่น ๆ ของอำเภอข้างเคียงจะมีลักษณะเป็นระบบ Radial-Ring Network ที่มีศูนย์กลางเป็น Grid ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงลักษณะโครงข่ายถนนดังกล่าวจะเห็นว่าจะป้อน และรับขบวนยานเข้าออกเมืองและทำให้เกิดการเดินทางของประชาชนในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก ซึ่งในการเดินทางประชาชนก็จะเลือกใช้พาหนะ หรือมีรูปแบบการเดินทางที่แตกต่างกันออกไปจากรายงานการศึกษาเบื้องต้นสำหรับโครงการวางแผนพัฒนาเมืองเชียงใหม่เกี่ยวกับข้อมูลลักษณะและความต้องการในการเดินทางของประชากรในเขตเมืองเชียงใหม่ (บริษัท หลุยส์ เบอร์เกอร์ อินเตอร์เนชันแนล อิงค์และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2534:31 อ้างจากสำนักงานพลังงานแห่งชาติ) พบว่าในการเดินทางของประชากรในเมืองเชียงใหม่จำแนกตามการเลือกยานพาหนะออกเป็น การเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว การเดินทางโดยรถจักรยานยนต์ การเดินทางโดยรถประจำทาง การเดินทางโดยรถโดยสารเล็กหรือรถสองแถวและการเดินทางโดยรูปแบบอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 20.8, 45.6, 6.5, 12.0 และ 15.0 ตามลำดับและจากการสำรวจเกี่ยวกับการใช้บริการรถขนส่งสาธารณะในเมืองเชียงใหม่พบว่าประมาณร้อยละ 87 ของการเดินทางต่อวัน (Daily Passenger Trip) จะใช้รถโดยสารเล็กหรือสองแถว (เทพประสิทธิ์ สุนทรานนท์, 2526:33-35) ดังนั้นรถสองแถวจึงเป็นการขนส่งสาธารณะที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในเมืองเชียงใหม่

แต่ในปัจจุบันได้เกิดปัญหาด้านการขนส่งและการจราจรในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งจากการศึกษาของบริษัทหลุยส์ เบอร์เกอร์ อินเตอร์เนชันแนล อิงค์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2534 : 31) พบว่าปัญหาการขนส่งและการจราจรในเมืองเชียงใหม่ ปัญหาหนึ่งเกิดจากระบบการจราจรไม่สามารถ ให้บริการได้ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะการบริการขนส่งสาธารณะยังไม่ดีพอ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสนใจที่จะศึกษาถึงระบบการขนส่งภายในเมืองเชียงใหม่ โดยเน้นการขนส่งสาธารณะประเภทการขนส่งผู้โดยสารด้วยรถสองแถวภายในเมืองเชียงใหม่ (เทศบาลนครเชียงใหม่) ซึ่งผลการศึกษาคาดว่านอกจากจะทำให้ทราบถึงบทบาทของรถสองแถวต่อการสัญจรภายใน

เมืองเชียงใหม่แล้ว ยังอาจนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการขนส่งและการจราจรในเมืองเชียงใหม่ได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 ศึกษาถึงระบบการขนส่งผู้โดยสารในเมืองเชียงใหม่
- 1.2.2 ศึกษาถึงบทบาทและความสำคัญของรถสองแถวต่อการขนส่งผู้โดยสารในเมืองเชียงใหม่
- 1.2.3 ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างรถสองแถวและการเจริญเติบโตของเมืองเชียงใหม่
- 1.2.4 ศึกษาถึงปัญหาการขนส่งผู้โดยสารด้วยรถสองแถวในเมืองเชียงใหม่
- 1.2.5 เสนอแนวทางในการปรับปรุงการขนส่งผู้โดยสารด้วยรถสองแถวในเมืองเชียงใหม่

1.3 สมมติฐานในการศึกษา

การเพิ่มจำนวนรถสองแถวในเมืองเชียงใหม่จะสัมพันธ์กับการขยายตัวของพื้นที่เมือง (Build Up Area) โดยจะมีเส้นทางและขอบข่ายของการให้บริการที่สอดคล้องกับโครงข่ายถนน

1.4 ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษา

การศึกษามหาวิทยาลัยของรถสองแถวต่อการสัญจรภายในเมืองเชียงใหม่ในครั้งนี้จะศึกษาครอบคลุมพื้นที่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วยตำบลต่าง ๆ ทั้งหมด 14 ตำบลได้แก่ตำบลป่าแดด, ฟ้าฮ่าม, หนองป่าครั่ง, ท่าศาลา, หนองหอย, ป่าตัน, พระสิงห์, สุเทพ, หายยา, ช้างม่อย, ช้างเผือก, ศรีภูมิ, วัดเกต, และช้างคลาน คิดเป็นพื้นที่ 40 ตารางกิโลเมตร

แผนที่ 1.1 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์

..... เขตเทศบาลนครเชียงใหม่

บทบาทการขนส่งสาธารณะของรถสองแถวภายในเมือง : กรณีศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่

1.5 วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาคำเนิการตามกระบวนการวางแผนประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาค้นคว้า การวิเคราะห์ การสรุปและเสนอแนะมีขั้นตอนดังนี้คือ

1.5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น

- 1) รวบรวมข้อมูลด้านเอกสารจากแหล่งข้อมูลที่เป็นของราชการและเอกชน
- 2) การสำรวจภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลที่ไม่มีหน่วยงานใดทำไว้และเพื่อศึกษาตามสภาพความเป็นจริง

1.5.2 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา

1.5.3 นำข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์โดยใช้หลักวิชาการ

1.5.4 สรุปผลของการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางตามวัตถุประสงค์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงระบบการขนส่งผู้โดยสารในเมืองเชียงใหม่

1.6.2 ทำให้ทราบบทบาทและความสำคัญของรถสองแถวต่อการขนส่งผู้โดยสารในเมืองเชียงใหม่

1.6.3 ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างรถสองแถวและการเจริญเติบโตของเมืองเชียงใหม่

1.6.4 ทำให้ทราบถึงปัญหาการขนส่งผู้โดยสารด้วยรถสองแถวในเมืองเชียงใหม่

1.6.5 เป็นประโยชน์แก่หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการวางแผนและพัฒนา

1.7 ข้อจำกัดในการศึกษา

ข้อมูลอ้างอิงในงานศึกษาได้พยายามที่จะอ้างอิงข้อมูลที่ทันสมัยที่สุดแต่ก็ยากที่จะทำได้ เนื่องจากข้อมูลบางอย่างมีอยู่จำกัดมาก ดังนั้นฐานข้อมูลส่วนใหญ่จึงเป็นฐานข้อมูลในปี พ.ศ.2530, 2532 และ 2533

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย